

Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi

Gizem ÖKSÜZ KUŞÇUOĞLU^{1,*}, Prof. Dr. Murat TAŞ²

¹Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Bursa/Türkiye
* gzmoksuz@gmail.com

²Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Bursa/Türkiye
murattas@yahoo.com

Geliş tarihi : 15.09.2017 , Kabul tarihi : 21.11.2017

ÖZET

Kültürel miras aynı toplumdaki insanların ortak geçmişlerini anlatan, tarihi birikimlerini ortaya koyan, soyut ve somut olmak üzere sadece üzerinde bulunduğu toplum ve gelecek kuşaklar için değil tüm insanlık için anlam ifade eden zenginliktir. Kültürel miras değerleri bulunduğu bölgelerde, kültürel, sosyal, fiziksel gelişim için ekonomik bir gelir kaynağı olarak görülebilir ve değerlendirilebilir. Kültürel mirası korumak ve yaşatmak kültürel miras yönetimi konusunda temel hedef olmasına rağmen korumayla beraber ekonomik ve sosyal gelişimin de sağlanması, toplumun kültürel kimlik değerleri gözünde bulundurularak toplumsal beklentilerinin gelecek kuşak ve insanlık için ön plana çıkarılması, korumada sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkarmıştır.

'Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi', kültürel miras, toplum ve çevre arasındaki ilişkinin uzun süreli ve sadece günümüz toplumu için değil gelecek kuşak için de yaşamasının sağlanabilmesi bakımından önemlidir. Sürdürülebilir kültürel miras yönetiminde, miras değerlerinin neden korunması gerektiği konusunda toplumsal bilinç oluşturulmalı ve bu bilinç artırılmalıdır. Bu konudaki önemli konulardan biri korumada katılımcı yaklaşımlardır. Sürdürülebilir yönetimde katılımcı yaklaşım ile korumanın amacı, değeri toplumdaki soyutlamak değil değeri topluma kazandırıp kültürel ve sosyal yaşamda yer edinmesini, ekonomik ve sosyal gelişimde kültürel miras değerinin katkıda bulunmasını sağlamaktır. Katılımcı yaklaşımlarda kültürel miras değerlerinde kullanım, kültürel ve sosyal açıdan sürdürülebilir olmalıdır, miras değerinin bütünlüğünü olumsuz yönde etkilememeli ve ekonomik kaygılarla kullanım söz konusu olduğunda tahribatın önüne geçilebilmelidir.

Bu çalışmanın temel amacı; kültürel miras alanlarında, koruma ve yaşatmaya yönelik güncel ve evrensel yaklaşımları sürdürülebilir yönetim bağlamında ele alarak, sürdürülebilir kültürel miras yönetimi konusunun incelenmesidir. Çalışmada öncelikle kültürel miras koruma/yaşatma, sürdürülebilir koruma yönetimi konularında ulusal ve uluslararası yayınlar incelenmiş ve sürdürülebilir kültürel miras yönetimi konusunda katılımcı yaklaşımların uygulanabilirliğinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Kültürel Miras Yönetimi, Sürdürülebilir Yönetim

Sustainable Cultural Heritage Management

Abstract

Cultural Heritage is the richness that tells about the common past of people in the same society, reveals their historical accumulations abstract and tangible, meaning not only for the people living in that region and for future generations, but also for all humanity. In areas where cultural heritage values exist, cultural and social development can be seen and evaluated as an opportunity for development as an economic source of income and physical environment. Protecting and utilization cultural heritage is the main objective of cultural heritage management, but it also reveals the concept of sustainability in the concept of protection, ensuring economic and social development together with protection, bringing social expectations to the forefront of future generations and humanity by considering cultural values of society.

Sustainable Cultural Heritage Management is important in that the relationship of cultural heritage to society and the environment is long-lasting and that it can exist not only for today's society but also for future generations. In sustainable cultural heritage management, social awareness should be established about why conservation of heritage values is necessary and this social awareness should be increased. One of the key issues in this regard is participatory approaches to protection. The participatory approach in sustainable management aims to ensure that not to abstract the value from the society but to make it a valuable gathering place in cultural and social life and to contribute cultural heritage value in economic and social development. In participatory approaches, the use of cultural heritage values must be culturally and socially sustainable, the integrity of cultural heritage value not adversely affected, and the destruction should be avoided in the case of economic concerns.

The main purpose of this study is; Is to examine the issue of sustainable cultural heritage management by addressing current and universal approaches to conservation and utilization in the cultural heritage areas in the context of sustainable management. The study first examined national and international publications on cultural heritage conservation/utilization, sustainable protection management and aimed to determine the feasibility of participatory approaches to sustainable cultural heritage management.

Keywords: Cultural Heritage, Cultural Heritage Management, Sustainable Management

Giriş

Kültürel miras yönetiminde amaç, yasal ve kurumsal çerçevenin bütün olarak değerlendirilmesi, uygulamaya yönelik çalışmaların belirlenmesi, etkin bir koruma ve yaşatma için paydaşların görev ve sorumluluklarının tespiti ile planlanacak projelere bilgi ve finansal altyapısının sağlanması, alanın en iyi şekilde korunması ve yaşatılması için yönetsel sistemin oluşturulmasıdır.

Tüm dünyada yer alan korunan alanlar için etkin yönetim planlarının yapılması oldukça öncelikli bir konudur. Yönetim planlarının ortaya konması süreci; korunan alan yöneticilerinin alandaki doğal ve kültürel kaynakları tanımalarına, söz konusu kaynaklar için tehdit unsurlarını belirlemelerine ve uzun vadeli bir koruma için stratejiler ile uygulama planlarını geliştirilmelerine yardım eder (ERVIN et al., 2010:33)

Kültürel miras yönetiminin öneminin kavranması için öncelikle kültürel mirasın öneminin ve değerinin, neyi, neden, nasıl ve kimlerle koruyacağımızın kavranması gerekir. Kültürel miras alanlarının taşıdıkları değer açısından korunmasının aynı zamanda toplumların gelişmişlik düzeyinde rol oynamasındaki etkisi fark edilmiştir. Bu farkındalık ile beraber kültürel miras yönetimi anlayışı yeni bir boyut kazanmış, kültürel miras alanlarının sürdürülebilir, bütüncül ve katılımcı bir yaklaşımla korunmasına yönelik stratejilerin ve alan yönetiminin geliştirilmesi sürecine girilmiştir

Kültürel Miras Kavramı

Kültürel miras, bir toplumun ortak geçmişini anlatan, toplumun dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren, insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin ve geleneklerin devamlılığını sağlayan, gelecekteki şekillenmelere yön veren değerlerdir. Kültürel miras geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak, içinde yaşanan kültüre ve dünyaya bir temel oluşturur ve geleceğin oluşturulmasında sağlam bir referans verirken manevi anlamda da insan hayatlarını zenginleştirir (Kültürel Mirasın Korunması İSMEP Rehber Kitapları).

Kültürel miras aynı zamanda; kimliğimizle, kültürümüzle, tarihimizle ilgili somut ve soyut değerlerin tümüdür. Tarihi kentler ve dokular, kültürel peyzajlar, anıtsal yapılar, arkeolojik alanlar, kadar dil, gelenek, dans, müzik, ritüeller gibi yaşayan ama somut olmayan değerler de kültürel mirası oluşturur. UNESCO, ICOMOS ve benzeri uluslararası kurumlar tarafında hazırlanan sözleşmelerde ve uluslararası hukuk metinlerinde kültürel miras kavramı somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sualtı kültürel mirası, doğal miras olarak kategorize edilmiştir. Somut kültürel miras taşınabilir ve taşınamaz kültürel miras olarak ayrılmaktadır. Taşınır kültürel miras tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları, arkeolojik eserleri, taşınamaz kültürel miras, anıtları, arkeolojik siteleri, tarihi kent dokuları gibi yapı topluluklarını, sualtı kültürel mirası batıkları, sualtı kalıntıları ve kentlerini, somut olmayan kültürel miras sözlü gelenekleri, gösteri sanatlarını, ritüelleri, doğal miras kültürel boyutu olan doğal siteleri, kültürel peyzajları, fiziki, biyolojik ve jeolojik formasyonları kapsar.

Bu çalışmada taşınamaz kültürel miras değerlerinden mimari kültürel miras değerleri üzerinde inceleme yapılmıştır.

Kültürel Mirasın Korunmasında Uluslararası Kriterlerin Oluşması

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın insanlığa vermiş olduğu zarar ve çevresel yıkım, kültürel miras alanlarının korunması için yeni tedbirler alınması gerektiği konusunu gündeme getirmiştir. Tarihi ve kültürel anlam taşıyan anıtların doğal ve yapılı çevresiyle bir bütün olarak kültürel miras alanı çerçevesinde korunması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. 'Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimari ve Teknisyenlerin 1. Uluslararası Konferansı' adıyla Atina'da 1931 de konferans yapılmıştır. 1933 yılında Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi tarafından, savaşlar sonrası sağlıklı şehirler oluşturmak ve kültürel mirası korumak amacıyla 'Atina Anlaşması' kabul edilmiştir. Bu anlaşmaya göre yapılar kullanılarak korunabilir; ancak bu kullanım onlara zarar vermemelidir. Kültürel mirasın çevresiyle bir bütün olarak ve kullanma açıları korunması konusunun, uluslararası düzeyde sosyal ve kültürel olarak anlaşılması yönünde Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNESCO gibi kuruluşlarca uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda kültürel mirasın sadece bulunduğu topraklardaki toplum için değil, tüm insanlık için anlam ifade ettiği görüşü kabul edilmiştir.

1964 yılında Venedik'te '1. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimarlar ve Teknisyenleri Kongresi'nde tarihi yapılara müdahalelerde tüm her yerde geçerli kuralların belirlendiği 'Venedik Tüzüğü' kabul edilmiştir. 1965'de tarihi yapıların korunması ile ilgili yöntem ve tekniklerin uygulanması ve geliştirilmesi için ICOMOS kurulmuştur.

1993'de Avrupa'da arkeoloji ve kültürel mirasın korunması ve topluma kazandırılması ile ilgili çalışmaların teşvik edilmesi ve küresel ölçekte bilgilenme ve bilgi paylaşımlarının sağlanması ile bilginin üretilmesi, yorumlanması ve yönetimi ile ilgili sorunların çözümüne katkıda bulunulması amacıyla Avrupa Arkeologlar Birliği EAA (European Association of Archaeologists) kurulmuştur.

2005 yılında gerçekleştirilen UNESCO toplantısında 'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme Uygulamasına İlişkin Kriterler' listelenmiş ve Dünya miras alanları için yönetim planlamaları oluşturmaları şart koşulmuştur. 2008 yılında 'Dünya Miras Alanları Yönetim Planları Uygulama Broşürü' ile bir yönetim planının olası unsurları belirlenmiş ve açıklanmıştır (RINGBECK).

Kültürel Mirasın Değerleri

Kültürel mirasın taşıdığı sanatsal veya bilimsel değer yanı sıra, insanlığın ortak mirası olmasından ötürü korunması gerektiği anlayışı ön plandadır. Dünya Miras Sözleşmesi'nin önsözünde “kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiği”, “kültürel ve doğal mirasın parçalarının istisnai bir öneme sahip olduğunu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiğini” ve “kültürel ve doğal mirasın korunmasına iştirakin, bütün milletlerarası camianın ödevi olduğunu” kabul edilmektedir. 2001 tarihli kültürel çeşitliliğe ilişkin UNESCO evrensel bildirgesinde kültürel miras, yaratıcılığın kaynağı olarak gösterilmiş ve “hemen her şekliyle korunmalı, zenginleştirilip genişletilmeli ve insan deneyiminin ve emellerinin bir kaydı olarak gelecek kuşaklara teslim edilmelidir

ki böylece yaratıcılık tüm çeşitliliği içerisinde teşvik edilmiş ve kültürler arasında etkin bir diyalog hissedilmiş olsun” denilmektedir.

Kültürel mirasın neden korunması gerektiğinin açıklaması olarak belgesel değerleri, tarihsel değerleri, mimari ve estetik değerleri, ekonomik ve kullanım değerleri sıralanabilir. Kültürel miras, içerdiği ve günümüz toplumuna aktardığı bilgiler nedeniyle belgesel değere sahiptir. Kültürel miras incelendiğinde, mirası kullanan ve zaman içinde değiştiren toplumların niteliklerini öğrenmek olasıdır. Toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik niteliklerinin yanı sıra, teknik düzeyleri, moda ve beğenileri, estetik yaklaşımları, yaşam biçimleri, ritüelleri, sosyal/toplumsal normları bu fiziksel tanıkları doğru yorumlamakla anlaşılabilir, öğrenilebilir (AHUNBAY, Z: 1994, KUBAN, D: 1994).

Toplumun geçmişinin somut belgesi olması sebebiyle tarihsel bir değer taşır ki bu kültürel mirasın tarihsel değerini oluşturur. Kültürel miras değeri ait olduğu kültürün nitelikli bir ürünü olarak estetik ya da mimari bir değer taşıyor veya bir tekniğin özgün bir örneği ise, korunması gerekli varlık olma özelliğine ulaşır. Bu yaklaşım ilk bakışta çok kişiye özel görünse dahi, mimarlık, planlama, mimarlık tarihi ve sanat tarihi gibi ilgili dalları bilimsel ölçütlerine göre değerlendirilirse doğru ve geçerli sonuçlara ulaşılır (DAIFUKU: 1979). Kültürel mirası korumayla beraber yaşatma kavramı ortaya çıktığına kültürel mirasın özgün işlevi ile kullanılabilirliği ya da işlev değişikliği ile kullanılabilirliği değere kullanım ve ekonomik değer yükler.

Kültürel Mirası Tehdit Eden Unsurlar

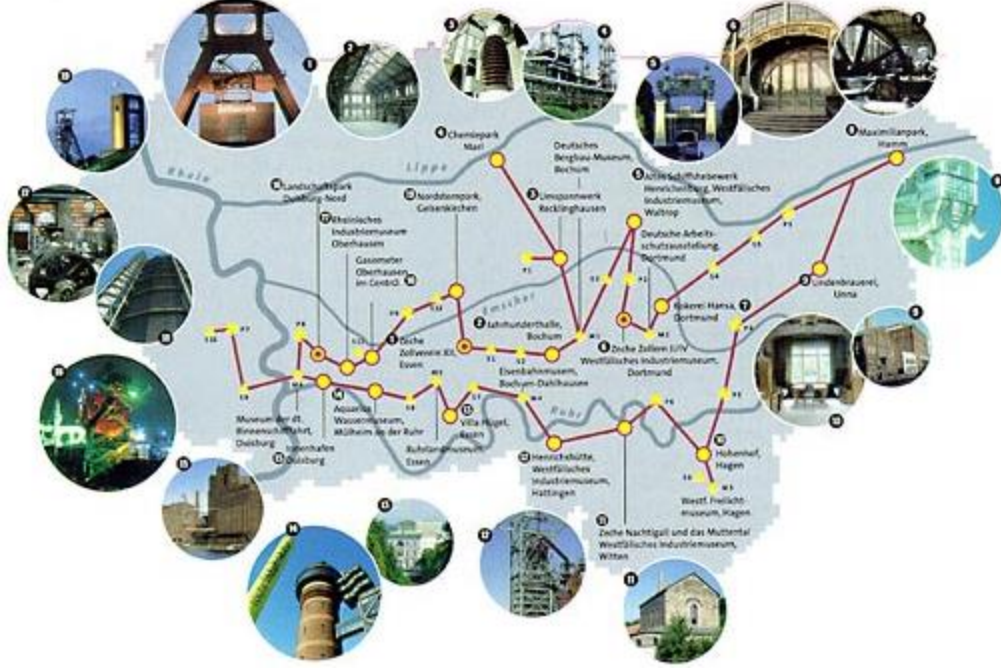
Kültürel miras sadece geleneksel bozulma sebebiyle değil, sosyal ve ekonomik şartların değişmesi ve buna bağlı bozulma ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir yok olma tehdidi altındadır; Kültürel mirasın herhangi bir parçasının bozulması ya da yok olması, bütün dünya milletlerinin mirasının yoksullaşmasıdır (UNESCO, 1972).

Kültürel mirası tehdit eden unsurlar doğal sebepler ve insanların sebep olduğu tahribatlar olarak ayrılabilir. Doğal sebeplerden değişen ısı ve nem koşulları, rüzgar, yağmur, kar gibi doğa olayları kültürel mirasta fiziksel ve kimyasal bozulmalara sebep olabilir. Çeşitli bitkilerin ve köklerinin, hayvanların sebep olduğu tahribat ve doğal afetler de doğal sebepler arasındadır. İnsan kaynaklı sebepler ise; bakımsızlık, vandalizm, terör, savaşlar, hırsızlık, yağma olarak sıralanabilir. Aynı zamanda kentlerdeki kontrolsüz büyüme, kentleşmenin izin verdiği yıkımlar kültürel miras alanlarındaki insan kaynaklı tehdit unsurlarıdır.

Koruma ve Yaşatma Kavramı

Koruma kavramı, kültürel mirasın anlaşılmasındaki, tarihinin ve anlamının bilinmesi, malzemelerinin korunmasının sağlanması, gerektiği gibi muhafaza edilmesi, restore edilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili olan tüm çabalar olarak tanımlanmaktadır (ICOMOS, 1994). 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde “Koruma ve Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri olarak tanımlanmaktadır.

Mimari koruma ve çevre korumanın önem kazanması geçmişten gelen değerlerin toplum tarafından günümüzde de kullanılma isteği olarak belirlenirken diğer nedenler ise geçmişte bu değerleri yaratanlar, kullananlar veya kültürel belleğimizdeki önemli kişiler ve olaylar hakkında bilgi verici olması, yaratıldığı çağa ait karaktere ve eşsiz güzelliğe sahip olması, yeniden geliştirmenin çoğu zaman zarar verici olarak görülmesi, ekonomik ve canlandırıcı etkisi olması, korumanın sürdürülebilir gelecek ile ilgili artan ilgiye dikkat çekmesi olarak sıralanmaktadır (WARSHAW ve diğ.,2000).

Şekil 1. Almanya Ruhr Bölgesi'nde korunan ve yeniden kullanılan yapılar bir rota etrafında gezilebilmektedir (<http://www.route-industriekultur.de>).

Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi

Sürdürülebilirlik kavramı 1987 yılında, Birleşmiş Milletlerin, Brundtland Raporu olarak da bilinen, Çevre ve Kalkınma Komisyonu raporunda bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeksizin karşılamak olarak tanımlanmıştır.

Kültürel miras alanlarında bir yönetim planı olmaksızın koruma önlemleri alınması kültürel miras alanındaki korumanın sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Dünya Mirası Merkezi'nin Dünya Mirası Listesine yer alma koşullarından biri olarak yönetim planı talep etmesi ile birlikte, koruma alanları için yönetim planlarının hazırlanması bir zorunluluk haline gelmiştir. Yönetim planı alanın hangi kaynaklar, uzmanlar ve program ile akılcı, sürdürülebilir ve bütüncül bir anlayışla nasıl korunacağını tanımlayan belgelerdir.

Başarılı bir 'yönetim planı' ile plan yapımı sona ermemekte, uygulama ve ötesine devam etmektedir. Gelecek ile ilgili olup eylemin gelecekteki alternatif gidişlerini tanımlamakta ve şimdiki kararların sebep olduğu bağlantılı nedenler ve etkileri incelemektedir. Tehditler ve imkânlarla ve problem çözümleriyle ilgili düşünmek için bir mekanizma sağlamaktadır. Değer yargıları içermekte olan yönetim planı, koruma alanının ne olduğu, nasıl olması gerektiği ve değişen iç ve dış koşullarda istenilen durumlara nasıl ulaşılabileceğini tanımlayan bir süreçtir. Devamlı bir süreç olarak tanımlanan yönetim planı, asla durağan olmadığı gibi değişen koşullara ve hedeflere göre de ayarlanmalıdır (THOMAS ve diğ., 2003).

Kültürel mirasın korunması ve bu korumanın yönetilmesinin sürdürülebilir olabilmesi için yönetim planı, yaşatma yani günlük hayatımıza dâhil etme, ekonomik bir boyut kazandırma ve gelecek nesillere bu olguları taşıma amacı içerisinde ilerlemelidir. Koruma ilkelerinden taviz verilmeden, korumanın topluma rağmen değil, toplumla birlikte yapılması temel prensip olarak ele alınmalıdır.

Kültürel miras alanlarında korunması gereken sadece somut ya da soyut varlıklar değildir. Soyut ve somut kültür varlığı bir bütündür ve biri olmadan diğeri tamamlanamaz bu sebeple yönetim kavramı koruma yaklaşımlarında yerini almıştır. Sürdürülebilir yönetim kavramında ise kültürel mirasın sadece fiziksel olarak sağlamlaştırılıp korunması yeterli değildir. Kültürel mirasın korunması ve yaşatılması hatta toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesinde kültürel miras değerinin katkıda bulunmasının sağlanması gerekmektedir.

Sürdürülebilir bir yönetim planı için taşınmaz kültürel mirasların tek tek ele alınmasından ziyade bütünsel bir yaklaşım ile kültürel miras alanlarının oluşturulması, birbirleri ile bağlantılarının analizinin yapılması ve ortaya çıkarılması, kültürel miras alanlarının sadece günümüz için değil gelecek kuşaklar içinde yaşatılması gerektiğinin bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Sürdürülebilir yönetim planında, önemli yaklaşımlardan biri katılımcı yaklaşımdır. Korunan alanların etkili yönetimi, ilgi grubu/paydaşlar olarak bilinen ve alanla yakın ilgisi bulunan tarafların yönetime dahil edilmesini gerektirir. Bilgilenen, katılan ve yetki verilen insanlar kendileri için daha iyi seçimler yaptıkları gibi yöneticiler ve karar vericilerin daha iyi seçimler yapmasına da yardımcı olurlar (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007: 26). Kültürel mirasın yönetiminde katılımcı yaklaşımın benimsenmesi alanın daha fazla sahiplenilmesi, halkın sosyal ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarının da dikkate alındığı bir planlamanın yapılması ile korunan alanın hedeflerini destekleyen yerel halkın, yönetim ve koruma için daha fazla zaman ve kaynak ayırmaya istekli olması yönetim planını sürdürülebilir kılar.

Türkiye ve Bursa'da Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetiminde Güncel Durum

Ülkemizde UNESCO Dünya Miras Listesi'nde; Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı, Bursa ve Cumalıkızık-Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuğu, Çatalhöyük, Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, Truva Antik Kenti, Safranbolu Şehri, Xanthos-Letoon, Nemrut Dağı, Hattuşuş Hitit Başkenti, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, İstanbul'un Tarihi Alanları, Ani Arkeolojik Alanı (Kars), Afrodisias (Aydın) kültürel miras olarak, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya, Pamukkale-Hierapolis ise hem kültürel, hem doğal miras olarak bulunmaktadır.

Koruma ve planlama çalışmalarında sürdürülebilirlik anlamında, başarıya ulaşamama sebepleri olarak, doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bütüncül koruma anlayışının ve paylaşılan ortak bir görüş ve politikanın bulunmaması, sit alanlarında, koruma planlarının çok eski ve yetersiz olması, alanlarda gerçekçi ve uygulanabilir bir koruma planının yapılmamış olması, bütüncül bir koruma planı yapımı ile ilgili kurum ve kuruluşların ortak veri tabanının olmaması, birbirleri ile uyumlu standart verilere ulaşamaması, kentsel silüet kararlarının ve bilincinin olmaması, silüetin değişmeye başlaması, kültürel miras ve çevresinde kaçak, ruhsatsız yapılaşma tehdidi olması, kültürel miras çevresinde tarihi dokunun kaybolması yüksek yapılaşmanın olması, yaşayanların bu mekanlardan gereğince yararlanamaması, sürdürülebilir bir finansal modelin olmaması sıralanabilir.

Bursa ve Cumalıkızık-Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu yönetim planının hedeflerinde tarihi çevreyi bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmak yaklaşımı vardır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler , alanlarla ilgili Koruma Amaçlı İmar Planlarının, Yönetim Planı kararları ile uyumunun sağlanması için revize edilmesi, Tarihi çevrenin kentsel peyzajının yeni yapılaşmalar ile tahrip edilmemesi için kent içi maksimum yapı yüksekliği analizinin yapılmasının sağlanması,, özellikle külliye yeşil alanları başta olmak üzere tüm miras alanlarının halk tarafından daha çok kullanılabilmesi için çevre düzenleme projeleri geliştirilmesi, Yönetim Alanında yıkılmış tescilli bina parsellerinde koruma amaçlı projeler üretilmesi, ilgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modelini oluşturulması, Koruma Kurulu arşivinin dijitalleştirilmesi ve tescil fişlerinin güncellenmesidir (Bursa ve Cumalıkızık-Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Yönetim Planı).

Şekil 2. Bursa, Cumalıkızık. <http://www.yildirim.bel.tr>, Erişim Tarihi: 2017

Sonuç ve Öneriler

Sürdürülebilir kültüre miras yönetimi, kültürel miras alanının tüm değerlerinin ve öneminin tespit edilmesine, sürdürülebilir bir yaklaşım ve katılımcı yollar ile korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesine, var olan problemlerin çözülmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi için politikaların, hedeflerin ve kısa, orta, uzun vadede yapılması gereken faaliyetlerin belirlenmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar arasında bağlantı kurmayı amaçlayan ve planlama, uygulama, izleme, denetleme ve güncelleme çalışmaları ile bir bütün olan süreçtir.

Kültürel miras alanlarında koruma ve yaşatma amaçlı yönetim planlarının hedefi, alanın sahip olduğu üstün evrensel değerlerin şimdiki ve gelecek nesiller için korunması ve geliştirilmesi, bunu sağlamak amacı ile eylemler gerçekleştirilmesidir. Korunacak bir alan için hazırlanan yönetim planında, alanın öncelikleri, sorunları, tehdit ve fırsatları belirlenmiş olup, alanın geleceğine ilişkin belirlenen hedef doğrultusunda, sorunları çözücü, tehditleri önleyici hedefler koyarak; bu hedeflere ulaşmak için temel stratejiler ve eylem planları belirlenmiş olmalıdır.

Türkiye kültürel mirasın korunmasının yönetilmesinde ve planlanmasında sürdürülebilir, bütüncül ve katılımcı yaklaşımlara yönelerek, kültürel mirasın korunması ve yaşatılması konularında yeni ve olumlu bir yolda ilerlemektedir. Bu yeni yaklaşımlarla ortaya konan yönetim planları, kültürel mirasın sürdürülebilir kılınmasında ve kültürel miras alanı içerisindeki ve çevresindeki yaşayan insanlar için ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında, alanın ve çevresinin ekosisteminin korunmasında etkili rol oynamaktadır. Kültürel miras yönetim planı toplum tarafından kabul edilebilir olduğu sürece başarılıdır. Toplumla ve ilgili gruplarla hazırlanan yönetim planlarının uygulanabilirliği artırılmış olur.

Kültürel miras yönetim planı, kültür mirası değerinin fiziki olarak korunması ile beraber kültürel miras değerlerinin toplum tarafından anlaşılması için yol gösterici olmalı ve kültürel miras değerlerinin sosyal ve ekonomik gelişme için, eğitim açısından bilgi kaynağı olarak taşıdıkları önemi işleyerek bu miras alanlarının neden korunması gerektiği konusundaki bilinç artırılmalıdır.

Kaynaklar

AHUNBAY, Z. (1994). "Birinci Derece Anıtlarda Değerlendirme ve Restorasyon Sorunları", Arredamento Dekorasyon,7-8, s.87/90.

Bursa ve Cumalıkızık-Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu Yönetim Planı
Çevre ve Orman Bakanlığı, Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi, TŞOF Trafik Matbaacılık A.Ş., Ankara, 167 s. 2007.

DAIFUKU, H. (1979). "The Significance of Cultural Property" ,The Conservation of Cultural Property, Unesco, Paris, s.19-27.

ERVIN, J., Sekhran, N., Dinu, A., Gidda, S., Vergeichik, M. and Mee, J. Protected Areas for the 21st Century: Lessons from UNDP/GEF's Portfolio. New York: United Nations Development Programme and Montreal.

ICOMOS. (1994). Nara Özgünlük Belgesi, Nara Özgünlük Konferansı, Nara, 1994.

KUBAN, D. (1994). "Türkiye'ye Özgü Bir Koruma Politikası Olabilir mi?", Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokyumu (ed. M. Çubuk), İstanbul, s.52- 57.

Kültürel Mirasın Korunması İSMEP Rehber Kitapları

RINGBECK Birgitta. (2014). "Managementplaen efür Welterbestaetten-Intergrierte Planungsund Handlungskonzeptefürden Kulturerhalt, Dünya Kültür Mirası Alanları için Yönetim Planları Kültür Mirasının Korunması için Entegre Planlama ve Uygulama Tasarıları", editörler Martin Bachman, Çigdem Maner, Seçil Tezer ve Duygu Göçmen, Miras, Heritagein Context, İstanbul: Ege yayınları, 11.

UNESCO, Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi.

THOMAS, L., Middleton, J. and Phillips, A. (2003). Guidelines for Management Planning of Protected Areas, World Commission on Protected Areas (WCPA), www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm, (21.02.07).

WARSHAW, J., Levrant, S. and Grover, P. (2000). Conservation of the Historical Environment – A Good Practice Guide For Planners, Royal Town Planning Institute.